IL-PALAZZ TA' L-INKIŻITUR TAL-BIRGU

Għax titkexkxu u titriegħdu għal l-isem ta' Inkiżitur? Taħsbu forsi li sejrin tiltaqgħu ma' xi Torquemada, jew inkella mal-ħruxija ta' l-Inkiżizzjoni ta' Spanja? Le, xejn! oqogħdu b'sabarkom, u ġwejdin! F'Malta l-Inkiżizzjoni kienet xort'oħra. L-Inkiżizzjoni Spanjola kienet brikkunata pulitka; din ta' Malta kienet reliġjuża u b'xi mod aktarx ħanina. Il-waħda kienet b'kefrija liema bħalha taħqar u teqred l-egħdewwa ta' l-Istat, din kienet biss biex ma tħallix il-ħażin u l-qerq jinfirex u jniġġes bil-ħżunija l-qalb u l-moħħ tat-twajbin.

Hu tassew li mita fis-sena 1580 ġiet hawn Malta, kien hawn xi Kavalieri tmeżimżu minnha u rvellaw, iżda dawn kienu Spanjoli, imdorrija bl-Inkiżizzjoni ta' pajjiżhom, u għalhekk ħasbu li l-Inkiżizzjoni f'Malta sejra tkun ħarxa bħal dik ta' Spanja.

Għalhekk għal min ma jafx biż-żejjed fuq l-Inkiżizzjoni ta' Malta u billi xxerrdu ħafna Romanzi u ħrejjef fuqha, u xi wħud ma humiex biż-żejjed ħżiena billi jagħirfu u jnaqqu l-qamħ miş-sikrana, sejjer fil-qasir inqiegħed is-sewwa f'postu.

L-Inkiżituri ta' Malta kienu magħżulin mill-Papa, jiġifieri mill-Vigarju tal-Hanin Gesù, Missier il-ħlejjaq kollha, li ma jridx il-mewt tal-midneb iżda li jikkonverti u jgħix. Għaldaqstant fil-ħin illi l-Papa mâr bosta drabi jċanfar l-imġiba ħarxa tas-Slaten ta' Spanja, li kienu jinqdew bl-Inkiżizzjoni għall-finijiet ta' rashom, qatt ma ħalla li l-ħruxija ssaltan ġo dik ta' Ruma.

Għalkemm ġo Ruma kien hemm bosta eretiċi jxerrdu s-semm tagħhom, u bosta drabi kienu jħeġġu r-rivoluzzjoni kontra l-Papa u s-saltna tiegħu, kemm kemm insibu xi żewġ eresjarki maħruqin, u dawn mhux għal ħtija kontra Alla u l-Knisja, iżda kontra s-saltna. U l-Papa bħala Sultan tas-saltna tiegħu, kellu d-dmir illi jikkastiga tant lil min joqtol, kemm ukoll lir-rivoluzzjonarji. Inklelè x'Sultan hu, tat-tafal?

Nerġgħu nitħaddtu fuq Malta! Meta wieħed jiftakar li mill-fuq minn 70 Inkiżitur, li kenna Malta, (u dawn kollha nies nobbli, qaddisin u għorrief aktarx Isqfijiet) 30 minnhom saru Kardinali, u 2 minnhom ġew maħtura Papiet (Fabio Chigi taħt l-isem ta' Alessandro VII, u Antonio Pignatelli, taħt l-isem ta' Innocenzo XII) u fost dawn kien hemm nies bħal dawn: Chigi, Pignatelli, Visconti, Borromeo, Carracciolo

Ruffo, Carpegna u oħrajn, li kienu l-ward tan-nobbiltà ta' l-Ewropa; kif jista' wieħed—anki għal minuta biss—jaħseb li nies bħal dawn kienu jitgħaxxqu bit-tixrid tad-demm? Le, il-għerf u ssentimenti nobbli tal-qalb, iġagħlu l-bniedem ikun tolleranti u le fanatku. Il-fanatiżmu għat-Torok u għal min jaħseb baxx nett !!! Dan li għedna s'issa hu biż-żejjed biex insikktu l-ilsna ħżiena ta' dawk li jħambqu bla ma jafu, u jtennu li l-inkiżizzjoni kienet ħarxa.

Iżda xi ħadd igħidli: ma kellhomx l-Inkiżituri l-ħabs tagħhom, bit-turturi, u l-kavallett, u l-bir-tas-skieken? It-torturi, il-kavallett u l-bjar tas-skieken, huma ħrejjef bħal dawk ta' Aladin u l-musbieħ tiegħu. Ħabs kellhom, bħal ma kellu dak iż-żmien kull min kien jaħkem fuq min kien taħtu. Ħabs kellhom is-Slaten, il-Ħakem, l-Isqfijiet u l-Barunijiet. Ejjew u araw b'għajnejkom il-ħabs ta' l-Inkiżitur, u taraw x'divrenzja tgħaddi bejn dan, u bejn dawk ta' ħadd ieħor. Jien ma rridx insemmilkom il-Piombi ta' Venezja, iżda biż-żejjed li nibqgħu hawn fil-Gżira. Il-ħabs tas-Sultan b'ċelel imħaffra ġol-blat taħt l-art, bla dawl, imċaħħda minn l-arja, umdi, dojjoq, mentri ċ-ċelel tal-ħabs ta' l-Inkiżitur mibnija l-fuq minn l-art, imdawlin, kbar, wisgħin donnhom swali. Dan juri biċ-ċar, illi min kien ikun ħati ta' ereżija, kien biss jiġi magħluq hemm għal ftit ġranet, u mhux le għal żmien twil, u milli jidher ittrattat minn l-aħjar. Ingħidu wkoll li l-Ħaqq minn l-Inkiżituri kien miżmum u miftiehem aħjar minn fi żmienna.

Isimgħu din. Qassis mir-raħal ġie mikxuf minn mara fuq ħtija li miskin ma kienx ħati tagħha, iżda mħabba l-ħalf fil-falz ta' dil-mara, il-qassis ġie maqful fil-ħabs. Iżda, bħal ma jgħidu, id-dnub ma jorqodx, il-għaliex Alla ried li dik il-mara timrad u tasal fil-pont tal-mewt. Imbeżżgħa mill-Ħaqq t'Alla, bagħtet għal Konfessur, u stqarret il-gidba, u kif dak l-imsejken qassis kien qiegħed iħallas il-laħam ta' ħtija li ma kellux. Il-kappillan għajjat żewġ xiehda, biex dik il-fraxketta tistqarr quddiemhom. Igħidu li mita l-Inkiżitur sama' din l-aħbar, ħeles dikment 'il dak il-qassis u ġiegħel issir purċissjoni mal-belt, u l-qassis fl-aħħar tagħha taħt baldakkin biex tkun imxandra l-innoċenza tiegħu. F'dawk iż-żminijiet anki l-agħrajjes kienu jmorru jtejġu taħt il-baldakkin. L-Inkiżitur talab ukoll lil l-Isqof sabiex jagħmlu Kanonku tal-Kattidral. Il-lum fis-seklu tad-dawl min ikun miġjub bla ħtija, u jkun magħruf bħala safi mit-tkasbir, jagħmlulu hekk ??!! Sgur li le, iżda kullħadd jibqa' billi għandu, u dak ta' bla ħtija jibqa' bill-palik!!

Issa ħalli ngħidu minn min, mita u kif inbena l-Palazz ta' l-Inkiżitur. Mita Mons. Fabiu Chigi (1656) ġie maħtur

Inkiżitur, ra li l-lok fejn kien joqgħod kien wisq dgħajjef u mħarbat, biex fih igħammru dawk li huma Legati tal-Papa. Għalhekk beda biex jibni Palazz kbir fit-triq wiesgħa u rjali tal-Birgu, imsejħa sal-lum . "Strada Porta Maggiore". Iżda l-Gran Mastru, għax jiflaħ ma ħalliehx, waqqaflu x-xogħol, taħt l-iskuża, li barra mill-Palazz tas-Sultan, u barra mill-Bereġ, ħadd ma għandu l-jedd jibni Palazzi. Migdud għal l-azzjoni bħal din, Mons. Chigi kiteb Ruma, gemgem, u talab għalbiex il-Papa jatih il-permess meħtieġ. Iżda minn Ruma t-tweġiba kienet li Mons. Chigi jobdi u jimxi skond id-drawwa tal-pajjiż. Mons. Chigi belagħha u xtarra, iżda sa kemm tasal siegħtu. U x-xoqqa f'qasir żmien waslet f'moxtha. Fis-sena 1655 miet il-Papa, u Mons. Chigi li sadattant kien sar Kardinal, laħaq hu Papa taħt l-isem ta' Alessandro VII, u minn l-ewlenin Atti tal-Pontifikat ried illi jinbena fis il-Palazz tal-Birgu skont ix-xewqa li wera mita kien għadu Inkiżitur. U b'tifkira ta' dan ried li t-triq li tofroq il-Palazz mid-djar l-oħra tkun imsemmija Strada Alessandra kif għadha hekk tissejjah sal-lum. Min itih tort, jekk mar jati lezzjoni kif imiss lill-Gran Mastru ? Sewwa kien igħid Esopu : "Titqarraq dik il-lifgħa li trid tigdem il-lima ! ! "

Il-Palazz li fuqu qegħdin nitħaddtu hu kbir ġmielu, u jieħu kwartier sħiħ. Inbena bl-ordni, bħal ma għedna, tal-Papa Alessandro VII (fiż-żmien Mons. Fabio Chigi) u kompla kabbru Mons. Antonio Pignatelli, li sar ukoll Papa taħt l-isem ta' Innocenzo XII. Iż-żewġ skrizzjonijiet fit-taraġ jatu xhieda ta' dan. Fih erba' ndani. Ma ġiex mibni mill-qiegħ, iżda miżjud ma' dak li diġa kien hemm, u li tiegħu għad jinsabu fdal li jgħaxxqu. Dawn il-fdal huma : il-kamra tax-xellug ta' ħdejn l-intrata u l-bitħa ta' stil Sikulo-normann kif tikser idek ix-xellugija. Din hi magħmula minn kolonni ħoxnin b'fuqhom qwas mislutin, bħal dawk tal-Palazz tas-Sultan f'Sant-Anġlu. Imħabba xi kmamar li fuqhom ġew mibnija, kellu jsir xi rfid illi ħassar iżjed minn qaws ieħor u ko-lonna oħra. Kif toħroġ minn l-intrata, mal-lemin qabel ma titla' t-taraġ hemm daħla li tati għal kamra weħida, minfuda ma' taraġ mibni fl-imramma. Aktarx din kienet isservi ta' ħabs għad-dagħajja. Mill-kitba mnaqqxa fuq il-bieb hekk għanna nobsru.

Il-kitba hi din : DISCITE JUSTITIAM MONITI NE TEM-NERE NUMEN, li jfissru : "Intom li widdbitkom il-liġi, itgħallmu ma taħqrux lil Alla". Ftit il-barra minn dan il-ħabs tinsab bitħa żgħira, bi planċier tal-ġebel b'5 tarġiet biex titla fuqu. Tgħid fuq dan il-planċier kienu jiffrustaw 'id-dagħajja ? Kemm hemm bżonn fi żmienna jagħmlu hekk ! Għall-brikkun u għad-dgħaj l-aħjar raġuni l-kurbaċ ! !

Żewġt ibtieħi kbar jinsabu max-xellug imdawrin bi kmamar, kċejjen, kantini u ħwejjeġ bħal dawn. Igħidu li jinsab sotterran, iżda s'issa għadu ma nkixef xejn. Nitma li min hu nkarigat jagħmel dan minn l-aktar fis, għal l-anqas biex wieħed, darba għal dejjem, ineħħi mir-rjus tal-boloh il-ħrejjef koroh li jingħadu fuq dal-Palazz u l-iżjed il-ħrafa tal-Bir tas-skieken, li jien jidhirli li hi gidba ħoxna tas-sew!!

Kif titla' l-ewwel indana, issib max-xellug appartamenti, mibnijin, skond ma tgħid l-iskrizzjoni fuq wieħed mill-bibien, minn Mons. Antonio Pignatelli fi-1647, li wara sar Papa Innocenzo XII. Minn dawn hemm taraġ ċkejken u kuritur dejjaq, b'ħamest ibwieb li jatu għal ħames ċelel kbar. Dan hu l-ħabs ta' l-Inkiżitur!??.... Dan hu l-babaw li jgħidu!! Dan il-ħabs ogħla mit-triq, u xejn ma jġib biża'. Mita wieħed jagħmel paragun mal-ħabs tal-Gran Mastru, mal-Guvi li kien hemm Sant-Anġlu, anzi ma' l-agħmara tal-fqar tagħna ġo l-mandraġġ, u f'postijiet oħrajn, għandu jistqarr li dawk huma swali ħdejn il-griebeġ ta' l-1922. Il-kobor, il-għoli, id-dawl ta' dawn iċ-ċelel iġagħlu bil-fors lil kull maħluq jaħseb b'mod aħjar, milli ħaseb mita mar jaqra xi romanz tas-sitt ħabbiet.

It-tielet indana kienet għal l-Inkiżitur fejn igħammar, u għal l-uffiċċi tiegħu. Barra minn swali kbar insibu wkoll il-Kappella fejn kien iqaddes. L-indana ta' fuq aktarx kienet għamara għan-nies li kellu miegħu li nistħajjel ma kenux ftit.

Dal-Palazz, bħal ma wrejtkom, hu ta' fejda minn l-aqwa, u li sew bħala għamara ta' nies għorrief u kbar, sew bħala Dar ta' Istituzzjoni, immaqdra biss minn-nies ħżiena jew bla ras, hemm bżonn li wieħed iħarsu, u jibża għalih. Ftit ilu fuq il-bibien tiegħu dehru twissijiet għall-bejgħ u għall-kiri jew għaċ-ċens. Issa kieku xi ħadd xtraħ u ġarrfu, ma kienx ikun għajb kbir? Iżda x-xorti riedet li kien hemm min qabeż għalih kemm bil-kitba, kemm fil-Parlament, u nżżu-ħajr 'l Alla, kollox raġa' l-ura. Ix-xorti riedet ukoll illi fil-ħin li xi bajjada u bennejja marru jġarrfu ħajt, u jatu bidu għat-tibjid ġdid, mita bdew joborxu l-ħitan tfaċċaw pinġuti fuq il-ħitan armi ta' Papiet u ta' Inkiżituri, u kliem u kitba, li min dan wieħed jista' l-lum jagħraf fejn kienu l-Librerija, il-Qorti, is-Sala ta' l-Udjenza, il-Kanċellerija, etċ. Din it-tpinġija billi tqagħbret bit-tibjid ta' fuqha, għandha bżonn li tkun minn l-iżjed fis irtukkata, kif nitma li s-"*Società Storico-Scientifica*" tħeġġeġ 'il Gvern għal biex jibgħat xi pittur li jaf is-sengħa, biex jarġa' jġedded dawk l-Armi, kitba u ornati, u jqarribhom, kemm jista' jkun, bħal kif kienu fiż-żmien l-Inkiżituri.

Kan. G. M. Farrugia.